

דרוש פלס

ה

אם ייתכן שמי שמדורגים בראש טבלת מקבלי השכר אינם משרתים בסופו של דבר גם את טובתם שלהם? איסוף נתונים שקדני של שני חוקרים אנגלים, שתוצאותיו הופיעו באחרונה בספר בשם The Spirit Level, מאשר את המסר המהפכני שאי שוויון בהכנסה אחראי לרוב תחלואי החברה במדינות המפותחות. לא ההורים, לא הממשלה, לא מערכת החינוך ולא האמונה הדתית, אלא היחס הפשוט בין השכר הממוצע בחמישון (20%) העליון של האוכלוסייה ובין השכר בחמישון התחתון. החוקרים, פרופ' ריצ'רד וילקינסון, בעבר מרצה באוניברסיטת נוטינגהם, ועוזרתו קייט פיקט, נבוכים מעט לנוכח המשמעות האדירה של ניתוח בסיס הנתונים הרחב במיוחד, שבו השקיעו יותר מ-30 שנה. ממצאיהם נושאים

איך גורם האי שוויון בהכנסות לרוב תחלואי החברה, ומה זה אומר על המנוע הכלכלי של הקדמה

מסר אחד פשוט: רמת הבעייתיות החברתית במדינה מפותחת מוסכרת, בראש ובראשונה, על ידי רמת האי שוויון בהכנסות תושביה. חשוב להבין: הפגיעה באוכלוסיותיהן של המדינות הלא שוויוניות אינה מוגבלת למי שמשתכרים מעט ונמצאים בתחתית הסולם החברתי. לאי השוויון תכונה מוזרה של שוויוניות – כולם סובלים ממנו, שכן מקור הפגיעה אינו בשיעורי העוני המוחלט אלא בפער שבין הכנסות העשירים והעניים. תינוק שנולד ביוון, מדינה שהכנסה הלאומית לגולגולת בה היא מחצית מזו שבארה"ב, נהנה מסיכון נמוך יותר של תמותה בילדותו ומתוחלת חיים גבוהה יותר מזו של תינוק אמריקאי. השמנת יתר שכיחה בארה"ב פי ששה יותר מביפן השווינית. ובכלל, בארה"ב, באנגליה ובפורטוגל – מדינות שהחמישון העליון בהן משתכר פי שמונה ותשעה מהחמישון התחתון – גבוהה שכיחותן של הבעיות החברתיות יותר מאשר במדינות כמו שוודיה ויפן, שבהן יחס השכר הוא 3:2. ישראל, אגב, מדורגת גבוה מאוד בסולם האי שוויוניות. החוקרים מצאו כי ההבדלים בין המדינות בולטים במיוחד בכל הקשור להפרעות נפשיות בכלל (בעיקר דיכאון) ולהפרעות חרדה בפרט. בגרמניה, ספרד, איטליה ויפן, השוויוניות יחסית, סבל רק אחד מעשרה אזרחים מהפרעה נפשית בשנה שקדמה למחקר. באוסטרליה, קנדה, ניו זילנד ובריטניה הלא שוויוניות היחס המקביל הוא יותר

מאחד לחמישה, ובארה"ב, שיאנית האי שוויון, היחס גדול מאחד לארבעה. ההבדלים בין המדינות בכל הקשור לאי שוויוניות ההכנסה עשויים לשלש את שיעור הסובלים מהפרעות נפשיות. החוקרים הנבוכים ניסו תחילה לייחס את מאפייני המדינות (תוחלת חיים, מחלות נפש, הצלחת ילדים בלימודים, שיעורי כליאה וכו') לרמת ההכנסה בכל אחת מהן, אך המתאם היה בלתי מספק. לעומת זאת, בכל פעם שייחסו את התופעה לרמת האי שוויוניות בהכנסה, הסתדרו התצפיות על קו ישר – משוש לבו של כל סטטיסטיקאי, המחפש מתאם גם כשהקשר בין הסיבה למסובב אינו נהיר לו די צורכו. ניסוי פוקח עיניים במיוחד שופך אור על הדינמיקה שמאחורי הנסיבתיות המשכנעת. חוקרים בבית הספר לרפואה בצפון קרוליינה הכניסו 20 קופים לכלובים ועקבו אחר ההיררכיה החברתית שנוצרה. לאחר מכן איפשרו החוקרים לקופים להסניף קוקאין כאוות נפשם באמצעות מתקן פשוט (מחסנאי הפקולטה, מיותר לציין, נכח כל זמן הניסוי). הם נוכחו כי קופים שהיו דומיננטיים יותר בקבוצה נטלו פחות קוקאין משנטלו הקופים בתחתית הסולם. אלה האחרונים אימצו טכניקת ריפוי עצמי למצוקתם החברתית בנטילת יתר מהסם. האם, ברומה לכלוב הקופים, הפכה החברה האנושית את האי שוויוניות למקור לחץ על חבריה הפחות מצליחים כלכלית? מחקרים מאשרים שאמנם כך. נבדקים שביצעו משימות שכללו מרכיב של הערכה חברתית, ולפיכך השפעה על הסטטוס שלהם, גילו את סימני המתח והלחץ הגבוהים ביותר. חייבים להודות: חברה שאי שוויוניות בה גדולה מרגישה לפני חבריה את האספקטים החומרניים של הצריכה כמדד לסטטוס חברתי. סוג המכונית שאתה נוהג בה חשוב בחברה היררכית יותר מבחברה "שטוחה". כך הפכנו כולנו לכפייטיים ביחס לדרך שבה האחרים רואים אותנו, וחרדת הסטטוס מתגלגלת בסופו של דבר אל הפשע, הבריאות הנפשית ומשבר האמון. ב-30 המדינות העשירות ביותר, מתברר, אין תוספת העושר מוסיפה לתוחלת החיים של האזרחים או לאושרם. אנשים עשירים אמנם נוטים להיות בריאים ומאושרים יותר בחברה שלהם עצמם, אך כשמשווים מדינות עשירות, הפער ברמת האי שוויוניות הוא שקובע, ולא רמת העושר היחסית בין המדינות. וכשהגידול באי השוויון מביא עמו נזקים הגדולים מן התועלת שבצמיחה הכלכלית, האם ייתכן כי המנוע המסורתי החשוב של הקדמה במשך שנים כה רבות מיצה את תפקידו החברתי ברוב המדינות העשירות? ■

www.jacobburak.com